

De inkomens- en uitkeringspositie van arbeidsgehandicapten

John Michiels en Hendrika Lautenbach

In 2004 lag het inkomen van een werkende arbeidsgehandicapte gemiddeld 9 procent lager dan dat van een werkende niet-arbeidsgehandicapte. Wanneer er gecorrigeerd wordt voor verschillen tussen arbeidsgehandicapten en niet-arbeidsgehandicapten naar achtergrondkenmerken, neemt dit verschil met de helft af. Ook de huishoudens van arbeidsgehandicapten hadden een inkomensachterstand. Van deze huishoudens had 14 procent een laag inkomen. Dat is ruim twee keer zo vaak als huishoudens zonder arbeidsgehandicapten. Van de arbeidsgehandicapten ontving in 2005 ruim een derde een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Vooral de mannen, ouderen, niet-werkzamen en laagopgeleiden onder hen hadden relatief vaak zo'n uitkering.

1. Inleiding

Dit artikel heeft tot doel de inkomens- en uitkeringspositie van arbeidsgehandicapten te beschrijven. Daarbij is ook de invloed van een arbeidshandicap op de hoogte van het inkomen onderzocht.

De inkomenspositie van arbeidsgehandicapten wordt vanuit drie invalshoeken bekeken. Ten eerste wordt nagegaan in hoeverre het gemiddeld persoonlijk inkomen van arbeidsgehandicapten verschilt met dat van niet-arbeidsgehandicapten. Ten tweede wordt de inkomenspositie van huishoudens waartoe arbeidsgehandicapten behoren, vergeleken met die van huishoudens zonder arbeidsgehandicapten. Ten derde wordt gekeken in hoeverre de groep arbeidsgehandicapten verschilt van de groep die een arbeidsongeschiktheidsuitkering ontvangt.

Tot op heden is weinig onderzoek gedaan op dit terrein. Met dit artikel wordt getracht deze leemte op te vullen.

2. Arbeidsgehandicapten en arbeidsongeschikten

In dit artikel wordt gesproken over arbeidsgehandicapten en arbeidsongeschikten. Het gaat hierbij om twee verschillende definities:

- *Arbeidsgehandicapten* zijn in de Enquête Beroepsbevolking (EBB) gedefinieerd als personen van 15-64 jaar met een langdurige ziekte, aandoening of handicap, die aan-geven hierdoor belemmerd te worden in het uitvoeren of verkrijgen van werk. Daarbij kan sprake zijn van een lichte of sterke belemmering. Deze definitie is tamelijk subjectief. Of er ten gevolge de aandoening of handicap sprake is van belemmeringen bij het uitvoeren of verkrijgen van werk, is immers gebaseerd op het oordeel van de respondent zelf.
- *Arbeidsongeschikten* zijn personen van 15-64 jaar die recht hebben op uitkering in het kader van de arbeidson-geschiktheidswetgeving (AO) én die voor deze uitkering ook betalingen ontvangen. Voor een zinvolle vergelijking met de groep arbeidsgehandicapten in de EBB worden

alleen uitkeringsgerechtigden in aanmerking genomen die deel uitmaken van particuliere huishoudens en woon-achtig zijn in Nederland.

De groep arbeidsgehandicapten valt dus niet noodzakelij-kerwijs samen met de groep arbeidsongeschikten. Een arbeidsgehandicapte hoeft immers geen AO-uitkering te ontvangen. Andersom hoeft een persoon die recht heeft op een AO-uitkering en deze ook daadwerkelijk ontvangt niet per se arbeidsgehandicapt te zijn in de zin van de EBB.

In 2005 waren bijna 1,8 miljoen personen arbeidsgehandi-capt. Dat komt neer op 16,2 procent van de bevolking van 15-64 jaar.

Eind september 2005 waren er in Nederland 848 duizend personen van 15-64 jaar met een AO-uitkering. Van de arbeidsgehandicapten ontving in dat jaar 36 procent zo'n uitkering.

3. Achtergrondkenmerken van arbeidsgehandicapten

De samenstelling van de populatie arbeidsgehandicapten verschilt van die van de totale bevolking van 15-64 jaar. Zo ligt onder de arbeidsgehandicapten het aandeel ouderen beduidend hoger: van de arbeidsgehandicapten zijn bijna zes op de tien 45-64 jaar, tegenover vier op de tien van de totale bevolking. Ook qua huishoudenssamenstelling ziet de groep arbeidsgehandicapten er wat anders uit: ze zijn gemiddeld vaker alleenstaand en maken minder dikwijls deel uit van een paar met kinderen. Verder vinden we onder de arbeidsgehandicapten relatief veel vrouwen, laagopge-leiden en niet-westerse allochtonen.

Omdat arbeidsgehandicapten aangeven belemmerd te worden in het uitvoeren of verkrijgen van werk, verwachten we dat terug te vinden in hun arbeidsparticipatie. Het blijkt dat hun arbeidsparticipatie met 41 procent inderdaad een stuk lager ligt dan die van de totale bevolking (63 procent). Ze hebben daarbij in verhouding zowel veel minder vaak een voltijdbaan als een deeltijdbaan.

4. Inkomenspositie van arbeidsgehandicapten

In deze paragraaf wordt allereerst het verschil in inkomen tussen werkende arbeidsgehandicapten en niet-arbeidsge-handicapten beschreven. Daarbij is uitgegaan van het *persoonlijk inkomen* (zie Technische toelichting). Door het per-sonlijk inkomen van werkende arbeidsgehandicapten en niet-arbeidsgehandicapten te vergelijken, wordt het verschil in verdienvermogen tussen beide tot uitdrukking gebracht. Daarna wordt de inkomenspositie van huishoudens waar-toe arbeidsgehandicapten behoren, vergeleken met die van huishoudens zonder arbeidsgehandicapten. Omdat het hier huishoudens betreft, wordt in deze analyse het *gestan-daardiseerd besteedbaar huishoudensinkomen* (zie Techni-sche toelichting) gebruikt. Op deze manier kan het wel-vaartsniveau tussen huishoudens vergeleken worden.

Staat 1
Arbeidsgehandicapten naar achtergrondkenmerken, 15-64 jaar, 2005

	Totaal	Arbeidsgehandicapt	
		Wel	Niet
Totaal (x 1 000)	10 925	1 786	9 139
	%		
Geslacht			
Man	50	46	51
Vrouw	50	54	49
Leeftijd			
15-24 jaar	18	6	20
25-34 jaar	20	13	22
35-44 jaar	24	22	24
45-54 jaar	21	28	19
55-64 jaar	17	30	15
Opleidingsniveau			
Laag	34	44	32
Middelbaar	40	38	40
Hoog	25	17	27
Huishoudenssamenstelling			
Eenpersoonshuishouden	14	21	13
Eenoudergezin	6	7	6
Paar zonder kinderen	28	32	27
Paar met kinderen	49	37	51
Arbeidsduur			
35 uur of meer	40	23	44
12-34 uur	23	18	24
1-11 uur	8	5	8
0 uur	29	54	24
Herkomstgroepering			
Autochtonen	80	77	81
Westerse allochtonen	9	10	9
Turken	2	3	2
Marokkanen	2	3	2
Surinamers	2	3	2
Antillianen/Arubanen	1	1	1
Overige niet-westerse landen	3	3	3
Arbeidspositie			
Werkzame beroepsbevolking	63	41	68
Werkloze beroepsbevolking	4	5	4
Wil wel 12 uur of meer werken	5	8	4
Kan niet werken	4	19	2
Wil niet 12 uur of meer werken	23	27	22

Voor deze inkomensanalyses zijn de gegevens van de EBB 2004 op microniveau gekoppeld aan de CBS Inkomensstatistiek 2004.

4.1 Invloed van achtergrondkenmerken op het inkomen

Om de inkomensverschillen tussen arbeidsgehandicapten en niet-arbeidsgehandicapten op persoonsniveau te duiden, zijn min of meer vergelijkbare groepen nodig. Onder de arbeidsgehandicapten vinden we echter relatief veel uitkeringsgerechtigden en niet-werkzamen die gemiddeld een lager inkomen hebben dan werkenden of zelfs geen inkomen ontvangen. Daarom is in deze analyse uitgegaan van arbeidsgehandicapten en niet-arbeidsgehandicapten die deel uitmaken van de werkzame beroepsbevolking van 15-64 jaar met een volledig jaarinkomen. Met een volledig jaarinkomen wordt bedoeld dat iemand alle 52 weken van het jaar inkomen heeft ontvangen.

Verschillen naar achtergrondkenmerken

In 2004 lag de doorsnee van het persoonlijk inkomen van een werkende arbeidsgehandicapte van 15-64 jaar met een volledig jaarinkomen 9 procent lager dan de doorsnee van het inkomen van een niet-arbeidsgehandicapte. Uitsplitst naar achtergrondkenmerken is de inkomenspositie van de arbeidsgehandicapten in lijn met die van de niet-arbeidsgehandicapten. Zo ontvangen mannen meer

inkomen dan vrouwen, ouderen meer dan jongeren, autochtonen meer dan niet-westerse allochtonen, en hoogopgeleiden meer dan laagopgeleiden. Wel is bij deze groepen het inkomen altijd het laagst onder arbeidsgehandicapten. Hierop is één uitzondering: arbeidsgehandicapten in deeltijd verdienen net iets meer dan niet-arbeidsgehandicapten. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat sommige van deze arbeidsgehandicapten minder uur zijn gaan werken en voor de gedeelde inkomsten – deels – worden gecompenseerd door een AO-uitkering.

Bij mannen is het inkomensverschil tussen de arbeidsgehandicapten en niet-arbeidsgehandicapten groter dan bij vrouwen. Dit geldt ook voor het verschil tussen arbeidsgehandicapten en niet-arbeidsgehandicapten bij ouderen en jongeren en bij hoogopgeleiden en laagopgeleiden. Met andere woorden: hoe hoger het doorsnee inkomen binnen de groep, hoe groter het verschil.

Staat 2
Mediaan persoonlijk inkomen ¹⁾ van arbeidsgehandicapten naar achtergrondkenmerken, 2004

	Totaal	Arbeidsgehandicapt	
		Wel	Niet
	1 000 euro		
Totaal	28,4	26,1	28,7
Geslacht			
Man	33,3	30,1	33,6
Vrouw	21,1	20,3	21,2
Leeftijd			
15-24 jaar	16,5	16,3	16,5
25-34 jaar	27,5	24,5	27,8
35-44 jaar	30,2	26,2	30,7
45-54 jaar	31,5	27,7	32,2
55-64 jaar	32,9	29,0	34,0
Opleidingsniveau			
Laag	23,3	22,9	23,4
Middelbaar	26,5	25,7	26,6
Hoog	36,3	32,7	36,7
Arbeidsduur			
35 uur of meer	32,7	29,8	33,1
12-34 uur	18,8	19,5	18,7
Herkomstgroepering			
Autochtonen	28,8	26,5	29,1
Westerse allochtonen	28,5	26,4	28,7
Turken	23,8	21,6	24,2
Marokkanen	23,7	23,7	23,7
Surinamers	26,9	25,6	27,0
Antillianen/Arubanen	25,9	22,0	26,7

¹⁾ Werkzame beroepsbevolking van 15-64 jaar met een volledig jaarinkomen.

Inkomensverschil gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken

In paragraaf 3 bleek dat arbeidsgehandicapten vaker vrouw, ouder, niet-westerse allochtoon en laagopgeleid zijn in vergelijking met de totale bevolking van 15-64 jaar. Daarnaast werken ze ook meer in deeltijd. Om te bepalen in hoeverre de inkomensverschillen tussen arbeidsgehandicapten en niet-arbeidsgehandicapten toe te schrijven zijn aan deze verschillen, is een regressieanalyse toegepast (Multiple Classification Analysis). Wat blijkt is dat na correctie voor geslacht, leeftijd, herkomst, opleiding en arbeidsduur, het inkomensverschil met de helft gereduceerd is. Daarbij zijn het opleidingsniveau en de arbeidsduur de meest verklarende factoren.

Een mogelijke verklaring voor de nog overblijvende inkomensachterstand van arbeidsgehandicapten is dat deze

gemiddeld minder uur werken en waarschijnlijk ook vaker met ziekteverzuim en onderbrekingen van hun loopbaan te maken zullen hebben gehad dan hun niet-arbeidsgehandicapte collega's. Daardoor zullen ze naar verhouding minder vaak doorgroeien in hun baan, waardoor hun inkomen achterblijft bij dat van niet-arbeidsgehandicapte werknemers.

4.2 Inkomenspositie van arbeidsgehandicapten naar huishoudenssamenstelling

De welvaart van personen wordt vooral bepaald door het inkomen van het huishouden waar ze deel van uitmaken. Om de welvaartspositie van arbeidsgehandicapten in kaart te brengen zijn daarom de inkomens van huishoudens met en zonder arbeidsgehandicapten vergeleken. De bron van inkomsten is hierbij niet van belang. Alleen particuliere huishoudens met kostwinners tot 65 jaar en een volledig jaarinkomen maken deel uit van deze analyse.

Huishoudensinkomen

Gemiddeld had in 2004 een huishouden waartoe een arbeidsgehandicapte behoorde 15 procent minder te besteden dan een huishouden zonder arbeidsgehandicapte. De grootste achterstand deed zich voor bij alleenstaande arbeidsgehandicapten. Hun inkomen lag 29 procent lager dan dat van niet-arbeidsgehandicapten. Dat hier het verschil groter is dan bij paren, ligt voor de hand: er kunnen immers geen aanvullende inkomsten van anderen zijn. Ook hebben alleenstaande arbeidsgehandicapten veel minder vaak inkomen uit arbeid vergeleken met niet-arbeidsgehandicapte alleenstaanden.

Wat het inkomen bij paren met een arbeidsgehandicapte drukt, is dat zij ten opzichte van paren zonder arbeidsgehandicapte, dikwijls maar één kostwinner hebben.

Staat 3
Mediaan gestandaardiseerd besteedbaar inkomen van huishoudens met en zonder arbeidsgehandicapte(n) naar huishoudenssamenstelling ¹⁾, 2004

	Totaal huishouden	Huishouden met arbeids- gehandicapte	Huishouden zonder arbeids- gehandicapte
	1 000 euro		
Totaal	20,4	17,8	20,9
Eenpersoonshuishouden	18,0	13,7	19,3
Eenoudergezin	16,6	14,9	17,0
Paar zonder kinderen	23,0	20,0	23,7
Paar met kinderen	20,2	18,6	20,4

¹⁾ Particuliere huishoudens met kostwinners tot 65 jaar en een volledig jaarinkomen.

Bij de paren met kinderen was het inkomensverschil tussen huishoudens met en zonder arbeidsgehandicapten met 8 procent het kleinst.

Aandeel huishoudens met een laag inkomen

In 2004 had gemiddeld 14 procent van de huishoudens waar een arbeidsgehandicapte deel van uitmaakte, een inkomen onder de lage-inkomensgrens. Dit is ruim twee keer zoveel als bij huishoudens zonder arbeidsgehandicapten.

Vooraf onder alleenstaande arbeidsgehandicapten lag het aandeel met een laag inkomen erg hoog. Van hen had in 2004 ruim één op de drie een laag inkomen. Bij de niet-arbeidsgehandicapte alleenstaanden was dat 9 procent.

Ook onder arbeidsgehandicapte eenoudergezinnen was het aandeel lage inkomens met 21 procent hoog. Wel was hier het verschil met de niet-arbeidsgehandicapten met anderhalf keer minder groot.

Paren (met of zonder kinderen) waarvan een arbeidsgehandicapte deel uitmaakt, hadden bijna twee keer zo vaak te maken met een laag inkomen als paren zonder arbeidsgehandicapte. Wel was bij paren het aandeel lage inkomens een stuk lager dan bij alleenstaanden en eenoudergezinnen.

Het grootste deel van het verschil in het aandeel lage inkomens tussen wel en niet arbeidsgehandicapte alleenstaanden en eenoudergezinnen is toe te schrijven aan de fors geringere arbeidsdeelname van de arbeidsgehandicapten. Wanneer een huishouden van een bijstandsuitkering leeft, valt het immers onder de lage-inkomensgrens.

De verschillen vallen grotendeels weg als alleen naar huishoudens wordt gekeken waar ten minste één persoon loon uit arbeid heeft. Behalve dat er kleinere verschillen zijn tussen huishoudens met en zonder arbeidsgehandicapten, liggen de aandelen lage inkomens onder alle huishoudens met werkenden, zoals te verwachten, een stuk lager.

5. Arbeidsgehandicapten en personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering

Personen die aangeven belemmeringen te ondervinden bij het uitvoeren of verkrijgen van werk vanwege een langdurige ziekte, aandoening of handicap, ontvangen niet altijd een arbeidsongeschiktheidsuitkering (AO-uitkering). Wat is nu de relatie tussen de meer subjectieve beleving van een arbeidshandicap en het recht hebben op een AO-uitkering? Deze relatie is onderzocht door gegevens van de EBB en het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) te combineren. Hierbij is nagegaan welke personen als arbeidsgehandicapt zijn te beschouwen en welke personen een AO-uitkering krijgen. Beide groepen zijn met elkaar vergeleken.

In de periode 2005 zijn er vrijwel geen personen die een uitkering ontvangen volgens de nieuwe arbeidsongeschiktheidswetgeving, de Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA). De wet WIA is namelijk per 29 december 2005 in werking getreden. De WIA komt in de plaats van de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO). De WAO blijft bestaan voor werknemers die voor 1 januari 2004 arbeidsongeschikt zijn geworden. Er worden hier dus drie typen AO-uitkeringen onderscheiden: uitkeringen in het kader van de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO), de Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ) en de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (WAJONG) (Zie ook: De kleine gids voor de Nederlandse sociale zekerheid, 2006.2).

In deze analyse blijft de hoogte van de uitkering buiten beschouwing. Deze is uiteraard wel van invloed op de hoogte van het inkomen zoals we in de vorige paragraaf hebben gezien. De hoogte van de uitkering wordt door het Uitvoe-

Staat 4
Huishoudens met en zonder arbeidsgehandicapte(n) met een laag inkomen, naar arbeidspositie en huishoudenssamenstelling ¹⁾, 2004

	Totaal huishouden		Huishouden met arbeidsgehandicapte(n)		Huishouden zonder arbeidsgehandicapte	
	Totaal	Ten minste één kostwinner ≥ 12 uur per week werkzaam	Totaal	Ten minste één kostwinner ≥ 12 uur per week werkzaam	Totaal	Ten minste één kostwinner ≥ 12 uur per week werkzaam
	%					
Totaal	7,3	3,8	14,4	4,7	5,9	3,6
Eenpersoonshuishouden	15,0	4,4	31,5	5,2	9,1	4,2
Eenoudergezin	15,3	6,9	20,7	8,4	14,0	6,7
Paar zonder kinderen	4,4	2,8	7,2	3,2	3,8	2,7
Paar met kinderen	6,0	3,9	10,4	5,1	5,4	3,7

¹⁾ Particuliere huishoudens met kostwinners tot 65 jaar met een volledig jaarinkomen.

ringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) vastgesteld en is afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid. Voor het bepalen van de mate van arbeidsongeschiktheid gaat het UWV uit van de regels in het Schattingsbesluit arbeidsongeschiktheidswetten.

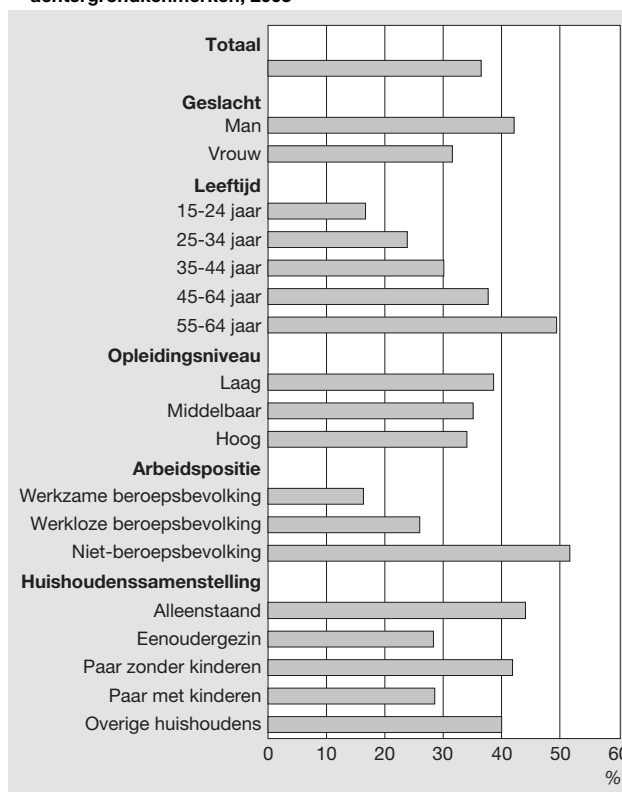
5.1 Arbeidsgehandicapten en bezit van een AO-uitkering

In 2005 ontving 36 procent van de arbeidsgehandicapten een WAO-, WAZ-, of WAJONG-uitkering. Een deel van de arbeidsgehandicapten (37 procent) gaf aan slechts licht belemmerd te worden bij het uitvoeren of verkrijgen van werk en komt mogelijk daardoor niet in aanmerking voor een dergelijke uitkering. Opmerkelijk is dat er onder de ontvangers van een AO-uitkering personen zijn die aangeven geen belemmeringen te ondervinden. In 2005 was dit voor ruim een op de zeven personen die meer dan 80 procent arbeidsongeschikt waren, het geval.

Arbeidsgehandicapte mannen hebben vaker een AO-uitkering dan vrouwen. Ook beschikken oudere arbeidsgehandicapten vaker over zo'n uitkering dan jongeren. In 2005 had 17 procent van de 15-24-jarige arbeidsgehandicapten een AO-uitkering. Bij de 55-64-jarigen was dit aandeel met 49 procent bijna drie maal zo groot. Hierbij speelt dat de langdurige ziekte, aandoening of handicap bij ouderen vaker meer ernstig van aard is. Zo ondervond 75 procent van de arbeidsgehandicapten van 55-64 jaar ernstige belemmeringen bij het uitvoeren of verkrijgen van werk. Voor de leeftijdsgroep van 15-24 jaar lag dat met 48 procent een stuk lager.

Het vaker voorkomen van uitkeringsontvangers onder ouderen vormt een mogelijke verklaring voor de relatie tussen het bezit van een AO-uitkering en type huishouden. Alleenstaande arbeidsgehandicapten en arbeidsgehandicapten die samenwonen of gehuwd zijn, maar waar geen kinderen (meer) binnen het huishouden zijn, hebben vaker een AO-uitkering. Dit zijn nu net de groepen waarin relatief veel ouderen voorkomen. Van de arbeidsgehandicapten die deel uitmaakten van een paar zonder kinderen, was 55 procent tussen de 55 en 65 jaar. Bij alleenstaande arbeidsgehandicapten was dat 32 procent. Van de arbeidsgehandicapten in een paar met kinderen, zat slechts 12 procent in deze leeftijdsgroep.

1. Aandeel arbeidsgehandicapten met een AO-uitkering naar achtergrondkenmerken, 2005

Verder valt op dat personen met een AO-uitkering vaker te vinden zijn bij arbeidsgehandicapten met een lager opleidingsniveau en bij de niet-werkzame arbeidsgehandicapten. Zo heeft ruim de helft van de arbeidsgehandicapten in de niet-beroepsbevolking een AO-uitkering. Het gaat daarbij waarschijnlijk voor een belangrijk deel om personen die vanwege langdurige aandoening, ziekte of handicap niet meer aan het arbeidsproces kunnen deelnemen.

5.2 Arbeidsgehandicapten en personen met een AO-uitkering naar achtergrondkenmerken

Qua achtergrondkenmerken zijn arbeidsgehandicapten en mensen met een AO-uitkering in grote lijnen vergelijkbaar. Binnen beide groepen vinden we relatief veel ouderen en laagopgeleiden. Er zijn echter ook verschillen. Zo is het

aandeel 55-64-jarigen bij de arbeidsongeschikten groter dan bij de arbeidsgehandicapten. Hetzelfde geldt voor het aandeel personen in de niet-beroepsbevolking. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat bij ouderen en bij leden van de niet-beroepsbevolking de aandoening, ziekte of handicap vaker ernstig is en zij daardoor waarschijnlijk eerder in aanmerking komen voor een uitkering. Zo ontvond in 2005 ruim acht van de tien arbeidsgehandicapten in de niet-beroepsbevolking ernstige belemmeringen bij het uitvoeren of verkrijgen van werk, tegenover een derde van de arbeidsgehandicapten in de werkzame beroepsbevolking. Ook kan de strengere herkeuring van arbeidsongeschikten door het UWV een rol spelen. Het gaat hierbij om arbeidsongeschikten die op 1 juli 2004 jonger waren dan 50 jaar en niet al waren vrijgesteld van eerdere herkeuring rondes. Deze herkeuring betreft ongeveer 350 duizend gevallen en moet voor 1 juli 2009 zijn afgerond.

Verdere verschillen zijn dat arbeidsgehandicapten vaker vrouw dan man zijn en vaker deel uitmaken van een paar met kinderen dan van een paar zonder kinderen. Bij arbeidsongeschikten geldt juist het omgekeerde. In paragraaf 5.1 is voor de arbeidsgehandicapten in paren zonder kinderen al aangegeven dat ze gemiddeld ouder zijn en vaker ernstige belemmeringen hebben. Dit vergroot mogelijk de kans op het verkrijgen van een AO-uitkering.

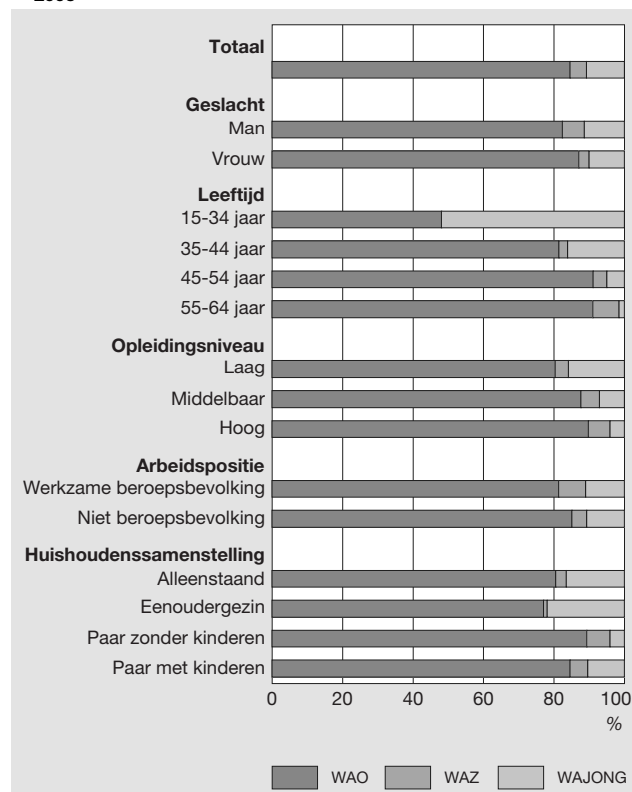
Staat 5
Arbeidsgehandicapten en personen met een AO-uitkering naar achtergrondkenmerken, 2005

	Arbeids- gehandicapten	Personen met AO-uitkering
	%	
Geslacht		
Man	47	55
Vrouw	53	45
Leeftijd		
15-24 jaar	7	4
25-34 jaar	12	8
35-44 jaar	22	18
45-54 jaar	29	28
55-64 jaar	30	41
Opleidingsniveau		
Laag	44	47
Middelbaar	39	36
Hoog	16	16
Onbekend	1	1
Arbeidspositie		
Werkzame beroepsbevolking	40	24
Werkloze beroepsbevolking	5	4
Niet-beroepsbevolking	56	72
Huishoudenssamenstelling		
Alleenstaand	22	26
Eenoudergezin	8	6
Paar zonder kinderen	31	35
Paar met kinderen	36	29
Overig	3	3

5.3 Arbeidsgehandicapten met een AO-uitkering naar type uitkering

In 2005 had 85 procent van de arbeidsgehandicapten met een AO-uitkering een WAO-uitkering (zie ook: Hartman en Boerdam, 2004); 5 procent ontving een WAZ-uitkering en 11 procent een WAJONG-uitkering. Bij een uitsplitsing naar achtergrondkenmerken blijft deze verdeling naar type uitkering in grote lijnen bestaan. Wel vallen enkele afwijkingen

2. Arbeidsgehandicapten met een AO-uitkering naar type uitkering, 2005

op in dit patroon. Zo hadden de 15-34-jarigen vaker een WAJONG uitkering. Dat gold eveneens voor de laagopgeleiden, alleenstaanden en eenoudergezinnen. Bij mannen, ouderen, werkzamen en degenen die deel uitmaakten van een paar zonder kinderen kwam een WAZ-uitkering vaker voor.

Technische toelichting

Voor dit artikel is gebruik gemaakt van gegevens uit de Enquête Beroepsbevolking (EBB), de Inkomensstatistiek en het Sociaal Statistisch bestand (SSB).

Enquête Beroepsbevolking

De EBB is een steekproefonderzoek onder personen die in Nederland wonen, met uitzondering van personen in inrichtingen, instellingen en tehuizen (institutionele bevolking). Voor de EBB wordt elk jaar een steekproef getrokken van ongeveer 1 procent van de Nederlandse bevolking. In de EBB wordt informatie verzameld over de arbeidsmarktsituatie van personen van 15 jaar en ouder. Onder andere wordt ook informatie vergaard over de arbeidspositie van arbeidsgehandicapten.

Om te bepalen of iemand arbeidsgehandicapt is, wordt aan alle personen van 15-64 jaar gevraagd of men last heeft van één of meer langdurige aandoeningen, ziekten of handicaps. Vervolgens wordt hen die hierop positief antwoorden, gevraagd of men als gevolg van deze langdurige aandoening, ziekte of handicap belemmerd wordt in het uitvoeren of verkrijgen van werk. Ook wordt geïnformeerd naar de mate van belemmering.

Sociaal Statistisch Bestand

Het SSB is een verzameling van registerbestanden met gegevens over personen, banen en uitkeringen die onderling op microniveau aan elkaar relateerbaar zijn (Arts en Hoogteijling, 2002). Belangrijke bronnen voor het SSB zijn onder meer de Gemeentelijke Basisadministratie (met demografische gegevens van personen die ingeschreven zijn bij een Nederlandse gemeente) en de administraties van het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen. De gegevens uit deze en andere bronnen zijn met elkaar geconfronteerd en onderling consistent gemaakt.

Voor de koppeling van de EBB aan het SSB is het nodig een relatie te kunnen leggen tussen de personen van de enquête en die van de registerbestanden. Om dit mogelijk te maken is eerst een koppeling gelegd tussen de EBB en de Gemeentelijke Basisadministratie op basis van demografische kenmerken en adreskenmerken. Hierbij werden de EBB-persoon voorzien van een identificerend kenmerk, het RIN-persoonsnummer, waardoor ze gerelateerd konden worden aan personen in de registerbestanden van het SSB.

Niet iedereen in de EBB is voorzien van een dergelijk RIN-persoonsnummer. Voor ongeveer 1,3 procent van de arbeidsgehandicapte personen in de EBB werd in 2005 geen RIN-persoonsnummer gevonden. Deze zogenaamde miskoppelingen lijken echter niet te leiden tot selectiviteit binnen de onderzoekspopulatie. Deze groep is op een aantal kenmerken vergeleken met de gekoppelde personen van de EBB-steekproef: geslacht, belemmeringen bij het uitvoeren van werk en belemmeringen bij het vinden van werk. Voor geen van deze kenmerken bleek er een significant verschil te zijn. De in de analyses gebruikte onderzoekspopulatie kan dus als representatief worden beschouwd voor de oorspronkelijke steekproef.

Begrippen

Arbeidsparticipatie (netto)

De werkzame beroepsbevolking uitgedrukt als percentage van de bevolking van 15-64 jaar.

Besteedbaar inkomen

Het besteedbaar inkomen is gelijk aan het bruto inkomen verminderd met:

- betaalde inkomensoverdrachten,
- premies inkomensverzekeringen,
- premies ziektekostenverzekeringen, en
- belastingen op inkomen en vermogen.

Gestandaardiseerd besteedbaar inkomen

Om het inkomen van huishoudens van verschillende grootte en samenstelling vergelijkbaar te maken wordt het inkomen gestandaardiseerd. Hiertoe wordt het besteedbare huishoudensinkomen gedeeld door een equivalentiefactor. In de equivalentiefactor komen de schaalvoordelen tot uitdrukking die het gevolg zijn van het voeren van een gemeenschappelijke huishouding. Hierbij is de CBS-equivalentieschaal gebruikt, waarbij het eenpersoonshuishouden als standaardhuishouden is gekozen. Voor deze huishoudens is de factor gelijk aan 1. Afhankelijk van het aantal volwassenen en minderjarige kinderen wordt voor elke ex-

tra volwassene 0,19 tot 0,37 en voor elk extra minderjarig kind 0,15 tot 0,33 aan deze factor toegevoegd. Voor een echtpaar, bijvoorbeeld, bedraagt de equivalentiefactor 1,37. Een alleenstaande met een besteedbaar inkomen van 10 duizend euro en een echtpaar met een besteedbaar inkomen van 13,7 duizend euro bevinden zich dus op een even hoog welvaartsniveau: na standaardisatie bedraagt het inkomen voor beide huishoudens 10 duizend euro.

Laag inkomen

Een persoon heeft een laag inkomen wanneer het huishouden waartoe hij of zij behoort een inkomen onder de lage-inkomensgrens heeft. Deze grens vertegenwoordigt voor alle huishoudens hetzelfde welvaartsniveau. De hoogte van de bijstandsuitkering voor een alleenstaande in 1979 is hierbij het vertrekpunt. In dat jaar was de koopkracht van de bijstand het hoogst. Voor andere typen huishoudens is de lage-inkomensgrens vastgesteld door een opslagfactor toe te passen, die is gebaseerd op de feitelijke extra kosten van huishoudens met een andere omvang en samenstelling. Voor de jaren na 1979 is de lage-inkomensgrens gecorrigeerd voor de prijsontwikkeling, waardoor zij geschikt is voor vergelijking in de tijd.

Bij het vaststellen of het inkomen van een huishouden onder of boven de lage-inkomensgrens valt wordt alleen naar huishoudens gekeken met een volledig jaarinkomen, dat wil zeggen, huishoudens die alle 52 weken van het jaar inkomen hebben genoten. In 2004 lag de lage-inkomensgrens voor een alleenstaande bijvoorbeeld op 10,3 duizend euro per jaar.

Mediaan inkomen

Het mediane inkomen is het inkomen waar de ene helft van de huishoudens onder en de andere helft van de huishoudens boven zit.

Multivariate analyse

Om na te gaan of verschillen in inkomen naar arbeidshandicap samenhangen met geslacht, leeftijd, opleiding, arbeidsduur, huishoudsamenstelling, dan wel herkomstgroepering, is een regressieanalyse uitgevoerd. De samenhang tussen inkomen en arbeidshandicap is geanalyseerd, waarbij gecorrigeerd is voor geslacht, leeftijd, opleiding, arbeidsduur, huishoudenssamenstelling, en herkomstgroepering.

Persoonlijk inkomen

Dit omvat de volgende bestanddelen van het bruto-inkomen van een persoon: inkomen uit arbeid, inkomen uit eigen onderneming, uitkering inkomensverzekeringen en uitkering sociale voorzieningen (met uitzondering van kinderbijslag). Bij de bepaling van het persoonlijk inkomen zijn de volgende inkomensbestanddelen van het bruto-inkomen buiten beschouwing gebleven: inkomen uit vermogen, kinderbijslag en ontvangen gebonden overdrachten zoals huursubsidie.

WAJONG

De wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (WAJONG) heeft tot doel om jonggehandicapten te beschermen tegen de financiële gevolgen van langdurige arbeidsongeschiktheid. Het is een regeling die is opgezet voor jonggehandicapten die nooit hebben kunnen werken

en zich dus ook niet hebben kunnen verzekeren voor het risico van arbeidsongeschiktheid. Toegang tot de WAJONG hebben personen die op hun 17de verjaardag arbeidsongeschikt zijn of die op latere datum arbeidsongeschikt worden en in het daaraan voorafgaande jaar ten minste zes maanden als studerend kunnen worden aangemerkt.

WAO

De wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO) heeft tot doel om werknemers die vóór 1 januari 2004 arbeidsongeschikt zijn geworden te beschermen tegen de financiële gevolgen van arbeidsongeschiktheid. Indien werknemers na de wachttijd nog voor minstens 15 procent arbeidsongeschikt zijn, komen zij in aanmerking voor een loonvervangende uitkering. De duur van de wachttijd bedraagt 52 weken voor personen die vóór 1 januari 2004 arbeidsongeschikt zijn geworden.

WAZ

De wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ) was tot 1 augustus 2004 een verplichte verzekering

om zelfstandigen, beroepsbeoefenaren, directeuren-grootaandeelhouders en meewerkende echtgenoten te beschermen tegen de financiële gevolgen van arbeidsongeschiktheid. De WAZ is per 1 augustus 2004 afgeschaft, maar blijft bestaan voor lopende gevallen.

Literatuur

Arts, C. en E. Hoogteijling (2002), Het Sociaal Statistisch Bestand 1998 en 1999. Sociaal-economische maandstatistiek 2002, no. 12, blz. 13-21.

De Kleine Gids voor de Nederlandse Sociale Zekerheid 2006.2 (2006), Uitgave van Kluwer, Deventer.

Hartman, H. en A. Boerdam (2004), Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen 1987-2003, Sociaal-economische trends, 4de kwartaal 2004, blz. 51-55.